

Kościół filialne

W poprzednim numerze „Powiatu Słupskiego” zaprezentowaliśmy kościół parafialny w Kobylnicy. Teraz prezentujemy kolejne trzy zabytkowe kościoły - filialny kobylnickiej parafii w Sierakowie, parafialny w Kwakowie i filialny w Kuleszewie.

Wniebowzięcia

Najświętszej Marii Panny w Sierakowie położony jest w centrum wsi po zachodniej stronie szosy z Łosina do Kończewa.

Wieża świątyni może pochodzić z XV wieku, aczkolwiek według opracowań niemieckich zbudowano ją prawdopodobnie już w XIV wieku. Kościół ten zaliczany jest do najstarszych i najwartościowszych zabytków kultury sakralnej w powiecie słupskim.

Nie ma rozbieżności

co do faktu, iż w 1736 roku świątynię przebudowano wznosząc istniejącą obecnie nawę główną oraz wyższe nieistniejące już czworoboczne prezbiterium. Jeszcze w XIX wieku na gzymsie koronującym południową ścianę wieży istniała inskrypcja

„UM ANNO SOLI DEO GLORIA
1736 DEN JUNIJ J.B. P.M.". Kolejna przebudowa miała miejsce na początku XIX wieku. Wówczas to dobudowano trzyboczną apsydę, przebito okna w południowej ścianie wieży oraz powiększono okna nawy. Do zakończenia II wojny światowej kościół był zбором protestanckim.

Świątynię poświęcił w lutym 1946 roku ksiądz **Karol Chmielewski**. Kiedy w 1951 roku parafię w Kobylnicy przejmował ksiądz Koźlik obiekt otoczony był oparkowanym placem, a w wieży wisiały dwa dzwony. Na cmentarzu

przykościelnym znajdował się zespół żeliwnych krzyży nagrobkowych i krat z lat 1819 - 1854. Betonową figurę Najświętszego

Serca Pana Jezusa na istniejącym z czasów poniemieckich granitowym

postumencie z krzyżem maltańskim i tablicą inskrypcyjną o nieczytelnym napisie umieścił ksiądz **Jan Sposób**.

Poświęcenie figury

odbyło się 23 listopada 1968 roku. Staraniem tego samego proboszcza miejsce starych, zmurszałych cegieł, które służyły

za posadzkę wewnątrz kościoła, w sierpniu 1973 roku zastąpiły czarne i białe płytki terakotowe, a rok później rozpoczęło się wznoszenie przybudówki od północnej strony obiektu z przeznaczeniem na zakrystię i pomieszczenia katechetyczne.

Zakończenie tej inwestycji przypadło już jednak w udziale proboszczowi

Tadeuszowi Rzeźnickiemu.

Wnętrze kościoła kilkakrotnie przemalowywano a na dachu przekładano i uzupełniano starą dachówkę. Staraniem księdza **K. Wilkosa** dokonano całkowitej wymiany dachu na wieży, nad nawą i nad prezbiterium. Dachy te pokryte zostały nową dachówką ceramiczną. Wykonano też remont więźby dachowej polegający na wymianie elementów uszkodzonych biologicznie. Wymieniono rynny, opierzenia blacharskie, wykonano prace konserwatorskie elewacji ceglanych, ułożono wewnątrz, estetyczną posadzkę, odmalowano ściany wewnętrzne kościoła.

Murowany z cegły

i osadzony na kamiennych fundamentach kościół jest jednonawowy. Pierwsza

kondygnacja

wieży - ma wątek krzyżowy, druga kondygnacja wendyjski. Elewacja zachodnia wieży w pierwszej kondygnacji jest jednoosiowa. Umieszczony w tej kondygnacji główny otwór drzwiowy wiodący do wnętrza świątyni zamyka łuk odcinkowy ujęty ostrołukowym portalem.

W tympanonie znajduje się okrągły otwór

okienny w ceglanej opasce. Druga kondygnacja

tej strony podzielona jest sześcioma ostrołukowymi blendami, w dwóch środkowych wkomponowane są niewielkie otwory okienne zamknięte pełnymi

łukami. Gzyms kordonowy jest prosty, a gzyms koronujący - schodkowy.

Elewacja południowa w pierwszej kondygnacji jest również jednoosiowa, a w drugiej dwuosiowa. Umieszczony w przyziemiu duży otwór okienny zamknięty

łukiem ostrym okala ceglana opaska.

Podział tej dwukondygnacyjnej elewacji jest analogiczny jak zachodniej, z tym, że

pod oknem zamknięty pełnym łukiem, a między środkowymi blendami widnieje XVIII-wieczny zegar o drewnianej okrągłej

tarczy. Wieżę przykrywa dach czterospadowy,

na którego szczycie znajduje się krzyż.

Elewacja południowa

otynkowanego korpusu głównego jest czteroosiowa, na czwartej osi znajdował się otwór drzwiowy zamknięty łukiem odcinkowym.

Duże ostrołukowe otwory

okienne rozmieszczone są symetrycznie

i podobnie jak pozostałe ujęte ceglany opaskami. Elewacja północna nawy jest podobna, z tym, że w połowie zasłaniają ją współczesna dobudówka i jest dwuosiowa.

Ścianę szczytową elewacji wschodniej dzieli osiem schodkowych wnek.

Niższa trzyosiowa apsyda z dwuskokowymi

przyporami ma duże, również ostrołukowe otwory okienne. W narożnikach

ściany wschodniej ustawiono ukośnie, jednoskokowe przyporę. Apsydę przykrywa dach pięciospadowy. Część wschodnia nawy głównej, gdzie kiedyś znajdowało się prezbiterium jest nieco wyższa od zachodniej, całą nawę przykrywa dach dwuspadowy.

Do wnętrza wchodzi się

przez dwuskrzydłowe, deskowo-listwowe-

zastrzałowe, zawieszane na zawiasach pasowych z hakiem główne drzwi.

O wiele mniejsze drzwi boczne od strony

południowej, ramowo-płycinowe, opierzone

deskami są jednoskrzydłowe. Krosnowe, dwudzielne, czteropoziomowe

okna zdobi szkło witrażowe. Stropy wieży

i korpusu głównego są drewniane, płaskie

i otynkowane. Wiodące na chór zabiegowe

schody wewnętrzne również wykonane są z drewna i zakończone tralkową balustradą. Kubatura kościoła wynosi

1340 metrów sześciennych, a powierzchnia

użytkowa 122 metry kwadratowe. W kościele znajduje się XIV-wieczna granitowa

chrzcielnica, XVII-wieczna ambona, a z czoł XVII-wiecznych ławek zrobiono

najprawdopodobniej podstawę ołtarza zaprojektowanego w okresie

powojennym

przez księdza **Adama Skalbanię** (ołtarz ten został usunięty), zaś z

pochodzącego

z tego samego wieku ołtarza powstał konfesjonał. Kościół umieszczony jest oczywiście w rejestrze zabytków.

Kościół Parafialny w Kwakowie

ma także stare pochodzenie **Karl - Hainz**

Pagel nadmienia w swojej obszernej publikacji poświęconej powiatowi słupekiemu,

że wybudowany został on w 1208 roku i przechodził wielokrotnie

przebudowy,

aż po 660 latach zburzono stary kościół, a w jego miejsce postawiono nowy, który poświęcono 18 grudnia 1865 roku.

Wiadomość o pierwszym kościele katolickim istniejącym już w XIII wieku, w Kwakowie potwierdza także zapis w kronice parafii pod wezwaniem Niepokalanego

Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Kwakowie. Spisujący, jako pierwszy

kronikę parafialną ksiądz **Tadeusz Rusiniak** powołuje się na „Eclesiae de

Quakor" i podaje, że drewniany kościół zbudowano na starym grodzisku

(piaszczystym

cyplu otoczonym z trzech stron

bagnami). Po pożarze zbudowano w XIV

wieku kościół murowany z glazurowej cegły,

czego ślady są widoczne na froncie wieży. XIV-wieczny kościół gotycki

podlegał

licznym naprawom.

W XV wieku przebudowano zapadnięty portal wejściowy. Tu warto nadmienić,

że mimo posadowienia na gruncie piaszczystym, z powodu zalegania w

głębokich

warstwach torfu, podstawa kościoła często osuwała się, stąd widoczne są na nim liczne pęknięcia.

Według niektórych źródeł

wieża świątyni pochodzi z XIV, według innych z XV wieku. Kościół

zlokalizowany

jest na niewielkim wzniesieniu w

centrum wsi. Przykościelny cmentarz zajmuje

0,31 hektara. Zbliżony do prostokąta plac otacza ogrodzenie z metalowych

prętów na kamiennej podmurówce i kamiennych

śłupkach. Świątynia jest murowana: wieża z cegły osadzona na kamiennych

fundamentach - watek wendyjski, nawa zaś z kamienia z ceglany

elementami

dekoracji. Wieża kościelna kryta jest blachą ocynkowaną, korpus i

zakrystia

- dachówką ceramiczną karpiówką.

Obiekt zbudowano na planie prostokąta z wieżą wyższą znajdującą się od

zachodniej

strony i trzybocznym prezbiterium

od wschodu. Przy prezbiterium po północnej stronie znajduje się

prostokątna

zakrystia.

Bryła obiektu jest zwarta.

Na korpusie głównym położono dach dwuspadowy, na wieży czterospadowy z

ośmioboczną latarnią, nad prezbiterium dach pięciospadowy, a nad zakrystią

jednospadowy.

W elewacji zachodniej wieży znajduje się ostrołukowy portal. Empora organowa posiadająca szerokość

nawy wsparta jest na czterech słupkach. Okna są duże i zamknięte łukami

ostrymi.

Świątynia posiada wyposażenie dziewiętnastowieczne,

do którego należą:

ambona, chrzcielnica, prospekt organowy

i empora. Ze starego kościoła, aczkolwiek

z nie najwcześniejszych jego czasów, zachowały

się masywne spiżowe dzwony.

Na początku 1947 roku kościół w Kwakowie był jeszcze nieczynny,

żołnierze

Armii Czerwonej klucz przekazali wójtowi gminy Żelki dopiero 23

listopada.

Już jednak 8 grudnia dokonano aktu poświęcenia kościoła. Nowy ołtarz

główny

wykonywany według projektu **Czesławy Lewandowskiej** z Krakowa poświęcił w

grudniu 1953 roku rządcą ordynariatu gorzowskiego ks. prał. **Zygmunt Szelażek**.

Kościół w Kwakowie jest zabytkiem III klasy od 21 grudnia 1965 roku

figuruje

również w rejestrze zabytków.

Trzeci kościół

- pod wezwaniem św. Józefa w Kuleszewie

położony jest na owalnym placu o powierzchni niespełna dziesięciu arów.

Znajduje się w samym centrum wsi.

Obrzeża placu otoczonego współczesnym

murkiem porastają stare drzewa. I w tej wsi, okazuje się, że były dwa kościoły.

Fundatorami pierwszego, wzniesionego w

1587 roku, byli **Georg i Michal**

Boehnowie.

Powiązania rodziny Boehnów ze świątynią poświadczają inskrypcje na

epitafium z 1626 roku. Szachulcowy kościół

od powstania aż do 1945 roku otoczą *dalszy na str. 34*

33

czony był patronatem tej rodziny. Cenne wyposażenie, tj. barokowy ołtarz oraz

kamień nagrobny z płaskorzeźbą Franza von Boehn i jego żony Anny przetrwały

do dziś.

Świątynia budowana była dla potrzeb wyznania ewangelickiego. W 1596 i

1632

roku Boehnowie ufundowali dzwony, a

w

1866 roku **Aleksander von Boehn** zamówił nową, srebrną dekorację ołtarza, zaś jego brat Ludwig organy. W czasie pierwszej wojny światowej pochodzący z 1632 roku dzwon został przetopiony. Nowy na jego miejsce zakupili w 1925 roku **Georg**

i **Ernst von Boehn**. W 1862 roku w wieżę kościoła uderzył piorun, nie została ona już nigdy odtworzona, przez co powiększono jego wnętrze.

W XVI lub w połowie XVII wieku w Kuleszewie...

wzniesiono prawdopodobnie drugi kościół.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku na skutek błędnie przeprowadzonego remontu ściany świątyni od wewnątrz uległy zawilgoceniu i zmurszeniu. Sprawę ponownego remontu zainicjowała

Helena von Boehn, córka przedwojennych właścicieli wsi. Jej częste wizyty w Kuleszewie przyczyniły się do powstania w 1994 roku Społecznego Komitetu

Odbudowy Kościoła. I tak zrodziła się decyzja o odrestaurowaniu zabytku. Trzeba było kościół rozebrać do fundamentów i zbudować od nowa. Rekonstrukcja została sfinalizowana w ciągu czterech lat, a prowadziła ją pracownia konserwatorska Plintus ze Słupska.

Rzut przyziemia obiektu oparty jest na planie krzyża, jest to budynek jednokondygnacyjny, bezwieżowy, jednonawowy z dwoma symetrycznymi przybudówkami.

Główne wejście do wnętrza znajduje się od strony zachodniego szczytu, dwa wejścia boczne prowadzą przez przybudówki.

W prawym pomieszczeniu bocznym mieściła się przedtem salka katechetyczna, w pomieszczeniu lewym była i nadal pozostała zakrystia.

Cała szerokość kościoła

zajmuje dostosowana do ściany frontowej antresola chóru, wsparta na czterech, ustawionych w czworobok słupkach, skromnie profilowanych. Na wprost wejścia głównego znajduje się barokowy ołtarz z

1744 roku W górną część ołtarza wkomponowana jest rzeźba o cechach późnego gotyku przedstawiająca Chrystusa na krzyżu. Pochodzi ona prawdopodobnie z pierwszego, drewnianego kościoła.

Obok ołtarza znajduje się płyta epitafijna kanonika

z Kołobrzegu **Franza Boehn** z małżonką,

ubranego w rycerski strój dworski datowana na 1626 rok. Obok epitafium wkomponowano ambonę wykonaną w tym samym stylu, co ołtarz.

Fundament stanowią kamienie polne połączone zaprawą. Okna są prostokątne i mają podwójny podział krzyżowy. Na chór wiodą drewniane, drabiniaste, obudowane schody. I ten kościół także figuruje w rejestrze zabytków. Warto jeszcze dodać, że do użytku katolickiego poświęcono go po 1945 roku.

W „Słowniku historycznym miast i wsi województwa słupskiego” możemy przeczytać, że „przez wieki istniał mały kościółek ewangelicki w Kończewie, który został zniszczony po ostatniej wojnie”.

Eugeniusz Wiązowski
Kobylnica